

درگاه

اونيش كونده برنشر اولنور

برنجي سنه : برنجي جلد

نومرو : ۱۱

۲۰ ايلول ۳۳۷

علم خسترياني

ماده علاندهكى صوك انقلاب

آتوملر و صياني

۰۲

آتوملر ك انفساسى — الككترون و ايبورلر

۱۸۷۸ تاريخنده انكاي عالمزندن (قروفس) هواسى امكانك مساعد اولدني درجهده تغليه ايدلش برانويه ايچنه بر جريان الكتريتي سوق ايغش وپو اشاده مثبت (قاتود) مخرج الكتريقتدن قارشى طرف دوغرى خط مستقيم اوزر زنده بر طاقم شعاعانك انتشار ايتكده اولدني كور مشدر. (قاتود شعاعان) نامى ويريان بوشعاعات ناس ايتدكارى جسملر ك حرارتلرى تربيد ايدرلر وحتي بعضاً ۳۵۰۰ درجهيه ابلاغ ايدرلر. بوندي باشقه بوشعاعاتك الك مهم خاصه سي ناس ايتدكارى هوا ويا غازلرى الكتريقتلر ايدرلر، كه عادى الكتريتي بوي يايه مقددر. قاتود شعاعانك غريب برق ايتدكارى ده ايجه معدني لوحه لرى مرور ايدلر ايدرلر. (رونكتن) نامنده كي ذات قاتود شعاعانكى تدقيق ايدر كن بونلر ك بر مانعه. مواجهه سننده ديكر برنوع شعاعات حاصل ايدلر كاري و بونلر ك اوصاف خصوصيه به مالك اولدتلر بوي وداها قايي معدني لوحه لرى مرور ايدلر بيلدكار بوي كور مشدر.

قاتودو رونكتن - ياخود X - شعاعانكى اوزر يسه يايلان تدقيقات بوشعاعاتك الك كوچوك بر آتومدن ۱۰۰۰ دفعه داها كوچوك اجزادن عبارت اولدني ميبانه جيفاردى. و بونلر ك آتوملر ك انفساسى، طاقملى عصولى اولدني حقدنه برفكر توليد ايتدى. (قروفس) ايبورلر يسه ختاف غازلر قوئي سور تيله تجربلر تكرار ايدلدى و ايبورلر قونيلان غازك نه اولورسه اولسون حصوله كان اجزانك. ساوي حواله الكتريتي و كانه يي حائر و بناء عليه يكديكرينك تماميله عيني اولدتلر كلاسلايدى. بوننده آتوملر ك بعض مؤثرات مواجهه سننده انفساخ ايتدكارى يه منظومه آتوميه لرك بارجه لاندقارى فكرى حاصل اولدى و طبعيله «آتوم-لايتجرا» لفظى معناسز قالدى.

قاتود شعاعانكى تشكيل ايدن و آتوملر ك حصول انفساسى اولان اجزايه «الككترون» نامى و يرلدى. بونلر اوزر يسه تدقيقاتك دوام ايتديكي صيرالده يهنى ۱۸۹۶ تاريخنده (به كرهل)، (اورانيوم) معدنك بر ملحنى بولدى. بوجسم سياه كاغده صارلش برفوطو غراف يلاقنى قارا كغده متأثر ايدبيوردى. يهنى بر طاقم شعاعات نشر ايدبيوردى. بو مشاهده اوزر يسه (دوتر فورد) نامنده كي عالمده تدقيقاته باشلايدى. (اورانيوم) ملحنك نشر ايتديكي شعاعانكده قاتود شعاعانكى اوصافنى حائر اولدتلر كلاسلايدى. نهايت ۱۸۹۸ تاريخنده آوسترياده

[*] دركاه : نومرو ، ۵۸

اولرلنده كنزلك نالين سسلرى دوبوليورى ؟ .. اومزك بر آرز اوته سننده كي هزار نه حالده ؟ . ينه اوقرهه سرويلىر قاييله خزن ، ايجله اولوم قور. قوسى و بريورى ؟ . اوراده ياتاللى زيارت ايتك فرصتى بوليورميسكنز ؟ . نه ايدى اوكونلر ؟ . هر جمعه ، هر رمضان و بايرام عرفه لرى آل آله ويرر اورايه كيدر قولونغمزك آلتنده كي قرآنى آچار اولورله (يس) اوقور طاشلره چيچكار طاقار ، سروي فدانلر بى صولاردق . صكره بر آرز آغلار اولورلر مزي آكار و فائجلر اوافه درك .

سوقاقلر دده اولار حالا چاليورى ؟ مورچيكنلى ديلغانلر حالا اوشايور ، جوشيبورى ؟ چوچقلى آرقداشلر م نه عالمده ؟ البت ايجلرلنده آتنه اولانلر ، بابا اولوب بللى بوكوللر ، بيك بر دردله پوزلى بوروشانلر وارد. اوتازه آتنه لر، غملى بابالر نه حالده .. اويله سزيورم كه ينه او اولر ك طادى ، نه او سوقاقلر ك آدى ، نه او ميدانلر ك جنبى ، نه او هزارلر ك ونه او آتنه لره بابالر ك خيى قالدى ... اويله ؟ كدري نه چوق سوردم ! . قيسنه اوطوروب آياقلى صويه صارقتق ، پوزلره ووزكاردن درويش كي صالانان قامشلره باقى نه خوشمه كيدردى . عجب شمدى بيم اوطوردنم يرلده كيملر اوطوريور. كدريك صوبندن كيملر ايجيور ، كيملر دوكونيور ؟ . كي اوماردى كه بركون ياد ايلرده كيسه سز ، تسليست بوشوم بوكوله بك. او هيتلى داغلر كوزل اووالر بول قايياقلر بكا آردني دونه چك . بوكون بونلر هيسى اولدى . ياد ايللر ك الك اوزاغندم . بونم بوكوك .. مكردينيا ايجيلرينك الك بويك، الك چكيلمى بوغريت و حسرتنى ! . انسان ايچون كندى يرندن يشقه برده غم چوق ، كدر چوق ، صفا بوقش . نه ياييم تخم آرز . آشناسى اولدوغم يرلره وورغوم . جدلرمك باصدقارى طور اقلرى كوزم دن آيرى ، بيوك دده مك صوك نفسى و يرديكي صوقيسندن اوزاق دوشمك ، الك عزيز اولورلر مزيك ياتدني مزارلرى اونونق المدن كايور. ايتيورم كه داغما اورالده دولاشيم . بابامك كنجلكنى كچيرديكي، آنامك صفاسنى سورديكي و شمديده او سنندن اولوم هواسى كچمش كي خراب و مخزون دوران اورمانلرده، صو باشلرده باغچلر ايجنده كنز يهيم ، اويتاييم .

قرده شم ! دور قره بيلار قره اولوبى هر شيه ترجيح ايدبيورم . ليكن براميد ، بر دوشونجهم وار . شن كونلرلنده سوقاقلرلنده داووالر چالان او يرلى ، بابامك مزاريله حقدن برامانت كي دور اولان اسكى اوسرى ، اوتوزلو بوللره اوزوم قوقان قيرلى صوك بر كره دها كوره بيلسه يدم . اوزمان كوزم آجيق ، ألم آجيق ، كوكلم آجيق كيتردم .

نرزي لطفي

(يكبلاند) دنيلن بر جوهر معدنيدن عيني اوصافى و بك شدتله حائر اولدق (بولونيوم)، (آتينيوم)، (ايبونيوم) ، (راديوم) ، (طوريوم) معدنلر استحصال اولوندى . مادام موسيو (كورى) ايله [دوتر فورد] بوجسملره راديو آتيفت جسملر نامنى و يرديلىر. اوزون تدقيقات و مناقشه لردن سو كرا بوجسملر ك نشر ايتدكارى شعاعانكده قاتود شعاعانكى آتوملر ك انفساسى ايله حصوله كان اجزادن، الككترونلر دن باشقه بر شى اولدقارى اكلاشلايدى . و نتيجهده آتوملر ك و بناء عليه مادهنك بالتأثير ويا بذاته انفساخ ايدلر بيلدكارينك قبول اولدى .

قاتود شعاعانكى ايله راديو آتيفت جسملر ك شعاعانكى عيني اولدني اكلاشلايدن سو كرا تدقيقات بوجسملر اوزر يسه تكشيف اولوندى .

راديو آتيفت جسملر ك انفساسى محصول اولان اجزانك هيتت مجموعه سته (ثماناسيون) دينير. راديو آتيفت بر جسمك (ثماناسيون) نشر ايتمى كافور جسمك هوايه قوق نشر ايتمه بكنزه ده بيلير. شو فرقه كه كافور ك نشر ايتديكي اجزا عين كافور اولان ذره لردر . حالو كه راديو آتيفت جسملر ك نشر ايتدكارى اجزا آتوملرينك انفساسى ايله سريست قالان الككترونلرلر . يهنى اوصاف جسمانيه يي حائر كدكلرلر. الككترونلر اوصاف عموميه لرى ايله موزون وغير موزون يهنى ماده ايله تأثير آراسنده اوصاف متوسطه يي حائر بولونبورلر . بناء عليه ثماناسيون، حالنده بولانلر بر جسم حالت احتضار دده ديكم اولوبور .

راديو آتيفت جسملرده پك بارز اولان بو ثماناسيون نشر ايتك خاصه سنك درجه فرق ليله بوتون جملرده موجود اولدني (طومسون) طرفندن ايلري يه سورولمشدر .

ماده ثماناسيون حالنده يهنى احتضار دوره سننده چوق وقت كچيرمى . مثلا (آتينيوم) ثماناسيونى برق اچ ثايه طرفنده (طوريوم) ثماناسيونى برق اچ دقيقه ده اجزاي الكتريتيه شكنده اثيره انقلاب ايدرلر. (راديوم) ك اثيره استحاله سي نسبتاً اوزون بر مدت، اوچ هفته قدر بر زمانده وقوع بولمدهدر . بوده راديوم ثماناسيونى طوبلاق و سويلله تدقيق ايتك امكانى تأمين ايتمشدر .

(راديوم) ك كوچوك آتولاره جم اولشان ثماناسيونلر ك فانسرك تدوينلله استعمال اولوندينى معلومدر [*] . مياه معدنيه لك قابليت شفايه لرى ده

[*] پارس بلديه مجلسى اعضاسندن موسيو (تروكه) فانسرك راديو مله تدوينى ايچون خصوصى برخسته خانه كشادى ضمننده مراجعت ايتمشدر .

موسيو (تروكه) لك راپور يسه كوره هر سنه فرانسه ده ۳۰ بيك فانسر وقعه سى كورولمدهدر . راديوم تدوينى عمليات جراحيه اجرا ايديله ميه چك فانسر وقوعانده پك ابي نتيجه ل و يرمشدر .

مولرینك حاوی اولدنی نماناسیونه عطف
ایدلکده در .

بوکوچوک استراردن موکرا بمجه دوام ایدلم:
آتوم موازنت حالنده ایکن حالت الکتریقیه جه
معتدل اولان آلکترونلر، انفاسح حالنده مثبت و منفی
آلکترونلر اولارق آیریلورلر. منفی آلکتریقه بمحول
آلکترونلر هنوز معتدل قالان آتوملردن بر قسمی
جذب ایدلرک بر منظومه تشکیل ایدر. بونلره
«منفی ایون» لر دینور. منفی آلکترونلردن بر قسمی
ضایع ایش اولان بقیه آتوم دخی بر قسم معتدل
آتوملری اطرافه جذب ایدلرک «مثبت ایون»
تشکیل ایلر. بو حادثه اکثریا هواده وقوعبولان
انفاسحده، مشاهده اولور. خلاده آلکترونلر سربست
قالیرلر یعنی ایون تشکیل ایلرلر. شدتله رادیو آنتیف
جسملرده حال عینی در .

رادیو آنتیف جسملرک شعاعاتی تدقیق ایدن
اکوری (۱) و روتورفورد (۲) بونلرده اوچ نوع تفریق
ایده بیلرلر در .

بو شعاعلرک بر قسمی مثبت ایونلردر. و رادیو
آنتیوتیه خاصه سنک عناصر اساسیه سی بونلردر.
(۸) شعاعاتی نامی و بریان بو شعاعات فوسفورده سان
جسملری ضیادار قیلارلر. انجه معدنی لوحه لری سرور
ایدلرلر. بو شعاعاتی تشکیل اجزائک سرعترلی ثانیه ده
۱۰۰۰۰۰ کیلو متره در .

ایکنجیلری منفی آلکترونلردن عبارت شعاعلردر.
سرعترلی ثانیه ده ۳۰۰،۰۰۰ کیلو متره یاقینده
بر قاج میلیمتره قالینلغنده معدنی لوحه لری سرور
ایدلرلر. قانو و شعاعاتی بو قسمدندر. بونلره (۱۱)
شعاعاتی دینور .

اوچونجیلری رویتکن شعاعاتی اوصافی حاز
یعنی بر قاج سانتیمتره قالینلغنده معدنی لوحه لری سرور
ایده بیان شعاعلردر (۷) شعاعاتی نامی طاشیرلر.
خلاصه مشاهدات و تجارب ماده نك انفاسح
ایندیکنی یعنی آتوملرینک بارجه لاریق آلکترونلری
محیطه نشر ایلدیکنی کوسترمکده در. بو حال بعض
شرائط خصوصیه تختنده بعض جسملرهمی عائددر ؟
یوقسه عمومیمیدر؟ (طومسون) بونک عمومی اولدینی
و بوتون جسملر رادیو آنتیف ایسه لرده بعضیلر
آلکترونلری خارجه آتاق قوت اولدینی سویلیور.
بوذاته کوره بوتون جسملر بردوره تکامل کیره رک
اختیارلارلر و نهایت انفاسح ایدلرلر. و انفاسح محصول
اولان آلکترونلردن بیک جسملر حصوله کاییور. بو
نقطه نظر دن ماده طوغاز، یاشار و تولور. بناء علیه
جامد دیدیکمز اجسام معدنیه بزم کی بر ذی
حیاندلر .

انفاسح ایدن آتومک آلکترونلری ثانیه ده
۳۰۰،۰۰۰ کیلو متره سرعتله قیلادینی سویلرک .
بو، اوزرنده توقف ایدیلرک بر حادثه در .

امم نوبی

شعر

والفعلرله برابر

حسن راسمه

۱

فیزیل کونش چیرکن صوبه آتشدن ایزلر ،
طوتوشورکن افقر، طوتوشورکن دکرلر
آدیلریم باواشجه ساحله سوروکندی .

آز کزیندم ، اوستمه بر آغیراق یوکلندی ؛
قایالرک یانته یاتیوردم کنارده .

صاچلرمد روزکارده ، دوشونجه مده روزکارده ،
جوارمه کورمه یی سینلی کوزلره باقدم ؛

جوار بندن اوزاقدی ، بن کندمدن اوزاقدم ...

بن کندمدن اوزاقدم : دالغله لرله برابر ؛
انکینه دوغرو آقدم دالغله لرله برابر .

دالغله لر بربرینک اوستندن آتلاپوردی ،
دالغار قایالره چارباق چایلاپوردی .

دردله دالغارلرک چارپنتیسی دودیم .
دردله دالغله رک دردلی سسنه اودیم ،

آکلانیکیز ، دالغله لر !.. آکلانیکیز ، دالغله لر !..
فلبکیزده نه چیلغین خویالی امللر وار !

۲

چینلا ، ای جوشقون دکر ، قایالرده چینلا ،
صار بوتون قومسالاری او دولاشیق صاچکله ،

اودولاشیق صاچکله صار بوتون قومسالاری ،
باطیر یلکنیلری ، پارچالا هپ سالاری ،

روحکده اوغولدا یان خیرچینلرک آرسین !..
نه قدر کوپورسه کده ساحلین طاشه مازسک !

نه قورقوج بر رنک وار : نفتلی ، لاجوردلی ؛
نیم کوکلمده قورقوج ، نیم کوکلمده دردلی ؛
ایکی دردلی برابر هیچقیرالم سنکله ...

ای مغرور دکر ، ایکنه !.. ای مغرور دکر ، ایکنه !..
ایکنه ، امیدلر بوشدر ، ایکنه ، خویالار بوشدر ،
هم سنک روحک سرخوش ، هم بکنی سرخوشدر .

۳

دالغله لر آله ولرله طوتوشمش باشند باشه ...

دکر دردلی باشی وورویور طاشدن طاشه ،
دکر دردلی باشی طاشدن طاشه وورویور ،
صولرده کوکلم کی دردندن قودورویور ،
صولرده کوکلم کی قودورویور دردندن .

بودرد اوپله بردرکه چیقاردی دیندن ؛
بودرد وورولش کی انسانی ایکنه نیور ؛

بودرد اوپله بردرکه انسانه دیکلر نیور
صوبک هیچقیرینی ، روزکارک فریادی ؛
بیلده یورم که نصل سوبله ییم آدینی ؛
بودرد اوپله بردرکه اسمی یوق اثری وار .

هایقیریکیز ، دالغله لر ! هایقیریکیز ، دالغله لر !..
سزی حشمتله سوزن قایالری قیریکیز ،
دالغله لر کوکلمده کی سسلرله هایقیریکیز !

۴

بربرینک آردندن یکسه ده هپ عصرلر ،
ینته آکلاشله ماز فلکیزده کی سرلر ،
دالغله لر بیلیم نیچین کولرسکنر آغلارکن ؟

صاچکزی روزکارلر داغیتیرکن باغلارکن
بردن بورور قراکاتی فلکیزی برکدر ،
سسکیز بریپرائش حسدن شکایت ایدر .

دکر ، فلک دردلیسه نیم قلمده اوپله ...
فلکیزده کی دردلی بکا دوک ، بکا سوبله ؛
اوزون برشکاتی یالکنر دردلیلر دیکلر ،
ایکلیله برابر یالکنر دردلیلر ایکنر ...

ایشته آقشام ... افقده طورونچی قانلرله
کونش تولدی ؛ روزکارلر قورقوج فغانلرله
صوصیلر ؛ ساحلاری سس سنک دولدورویور ...

دالغله لر ، تولدیکیزی ؟ فلکیزی دورویور ؟

۵

چیرپنیر فلکیزده هر دقیقه برکدر ؛
دنیاده عجب واری سزدن دها دریدر ،
حرکتسزکن بیلله ایچدن جوشان دالغله لر ؟

ای بری بری آردنده افقه قوشان دالغله لر ،
ایکلیله مه یوسه مده سزدن فضله کدرم ،
سز دریدر سه کزده بن سزدن دریدرم ...

ای چیلغین دکرلرک روحی سرین روزکاری ،
ای ماجرا کچیرمش ساحلرک روزکاری ،
بوتون خیرچینلرکله کوکلمده کی حرصه وور ،
کوکلمده کی آتشی سوندور ، کولی صاورور ،
کوکلمده کی آتشی سوندور ، صاورور کولی ...

ای اوپرکن صولرک قیوریلان کاکلی
بوله نیچین روحه درد اوقوسون دالغله لر ؟..

آرتق صوصک ، دالغله لر !.. آرتق صوصک ، دالغله لر !..

علی ممتاز

